

Ζοζέφ Αντράς

Η βία που συνηθίσαμε

Τρεις ιστορίες σε πολεμικό
ύφος για την εκμετάλλευση
των ζώων στο «Έτσι τους
κάνουμε πόλεμο»

ΓΡΑΦΕΙ Ο
ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΤΕΝΑΣ

Ενας σκύλος που βασανίζεται στο τραπέζι της ζωτομίας και αργότερα γίνεται άγαλμα σε μια μικρή πόλη της Αγγλίας· ένας πίθηκος που διασώζεται από ένα εργαστήριο της Καλιφόρνιας χάρη στην παρέμβαση μελών του Animal Liberation Front για να δεχτεί τη φροντίδα μιας σπλαγχνικής κτηνιάτρου· μια αγελάδα που δραπέτευε από την καρότσα του εκτροφέα της και διασχίζει τρέχοντας τη γενέτειρα του Αρθούρου Ρεμπώ προτού την ακινητοποιήσουν τελεσίδικα οι αστυνομικές δυνάμεις. Αυτοί είναι οι ήρωες των τριών ιστοριών του νέου βιβλίου του Ζοζέφ Αντράς, που κυκλοφόρησε από τις Εκδόσεις του Εικοστού Πρώτου, σε μετάφραση του Γιώργου Καραμπέλα.

Στο εξώφυλλο, πάνω από τις φιγούρες των τριών ζώων, διαβάζουμε τον τίτλο: «Έτσι τους κάνουμε πόλεμο». Όπως μας πληροφορεί ο συγγραφέας, η φράση παραπέμπει σε μια διατύπωση του γερμανού νομικού του 17ου αιώνα Σάμουελ φον Πούφεντορφ, σύμφωνα με την οποία ο πόλεμος που διεξάγει το ανθρώπινο είδος κατά των ζώων υπερβαίνει κατά πολύ σε αγριότητα τους ενδοανθρώπινους πολέμους. Το στοιχείο της βίας και του πολέμου τίθεται λοιπόν στο επίκεντρο των τριών ιστοριών ευθύς εξ αρχής. Ορίζει επίσης και το ύφος του βιβλίου, το οποίο είναι παθιασμένο και ενίοτε απόλυτο· όχι μόνο πόλεμος, αλλά και πολεμική.

Εχοντας γνωρίσει τον Αντράς από το μυθιστόρημα «Για τα πληγωμένα μας αδέρφια», τη συγκλονιστική ιστορία ενός αλγερινού κομμουνιστή που καταδικάζεται άδικα σε θάνατο, ανυπομονούσα να διαβάσω τις ιστορίες που είχε να αφηγηθεί για το ζήτημα των ζώων. Πράγματι, στο νέο βιβλίο ξανασυναντάμε ορισμένα γνώριμα και γοητευτικά χαρακτηριστικά της γραφής του, όπως η ικανότητά του να συγκινεί μέχρι δακρύων και να συνδυάζει τα ορθά κοφτά σχόλια με έναν ιδιότυπο λυρισμό.

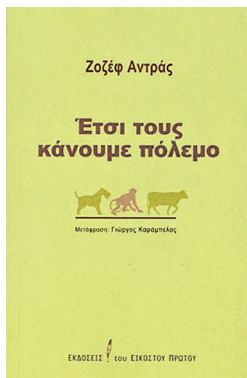
Την ίδια στιγμή, η πολιτική είναι παντα-

χού παρούσα και στο «Έτσι τους κάνουμε πόλεμο». Ο Αντράς επιχειρεί επανειλημμένα όχι μόνο να πολιτικοποιήσει την εκμετάλλευση των ζώων, εγγράφοντάς τη, άλλοτε περισσότερο και άλλοτε λιγότερο επιτυχημένα, σε ένα ευρύτερο κοινωνικοϊστορικό, διανοητικό και πολιτισμικό πλαίσιο, αλλά και να δείξει ότι στην καταπίεση των ζώων συμπεκνώνονται όλες οι μορφές καταπίεσης – η οικονομική και ταξική, η ρατσιστική, η έμφυλη, η πολιτική. «Ο σκύλος σίγουρα δεν είναι εργάτης, σίγουρα δεν είναι η ενωμένη τάξη που θα καταργήσει τον νόμο του χρυσού, τον σκύλο όμως δεν τον σφάζεις. Θα ήταν ψέματα αν λέγαμε πως κάποιος δεν χαμογελούσαν στα κρυφά [...], γεγονός όμως είναι ότι στο Μπάτερι διοργανώνεται μια συνάντηση υπέρ του σοσιαλισμού και του σκύλου [...]. Θα ειπωθεί μάλιστα ότι το σκυλάκι αυτό είναι από μόνο του η πάλη των τάξεων». Ή, όπως το θέτει η Λιντ-αφ-Χάγκεμπι, φεμινίστρια και ακτιβίστρια υπέρ των ζώων, στην οποία στέκεται ο Αντράς, εντάσσοντάς τη σε όσους μίλησαν υπέρ των όντων που θεωρούνται άνευ φωνής, «η κοινωνική πρόοδος, η υπόθεση των γυναικών, η άρνηση της κρεατοφαγίας και η άρνηση του πολέμου μεταξύ των εθνών, όλα αυτά προχωρούν μαζί».

Η βία κατάματα

Το λογοτεχνικό «τρίπτυχο» του Αντράς, όπως το ονομάζει ο ίδιος, είναι λοιπόν μια προσπάθεια να ειπωθούν ιστορίες που συνήθως δεν αντιμετωπίζονται ως ιστορίες, επειδή οι πρωταγωνιστές τους θεωρούνται ανάξιοι λόγου, μιας και «δεν είναι παρά μόνο ζώα», για να παραφράσουμε ένα διάσημο ρητό του Αντόρνο που παραθέτει ο συγγραφέας. Ο Αντράς επιχειρεί να μας κάνει να κοιτάξουμε κατάματα μια βία που έχουμε συνηθίσει να αποδεχόμαστε σιωπηρά και να συγκαλύπτουμε, καθώς, κατά τη γνώμη του, αν την παίρναμε στα σοβαρά και τη θέταμε υπό αμφισβήτηση, «όλα θα κατέρρεαν [...] η τάξη μας, οι νόμοι μας, τα μεγάλα λόγια μας».

Σε αυτό του το διάβημα, ο λογοτέχνης ξεδιπλώνει αναμφισβήτητα αρκετά από τα χαρίσματά του – παραδείγματος χάρη, οι δύο πρώτες ιστορίες τελειώνουν με όμορφο και συγκινητικό τρόπο. Ωστόσο, θεωρώ πως, ακριβώς στο πλαίσιο του πολεμικού ύφους, ο Αντράς σε κάποιες στιγμές παρουσιάζει υπερβολικά μονοκόμματος, απόλυτος, ακόμη και απλουστευτικός, φέρ' ειπείν όταν μας πληροφορεί ότι «ο Ντεκάρτ ήταν ένας μαλάκας» ή ότι «το εμείς είναι αντωνυμία των ευημερούντων», μια «λεξούλα που αγαπούν οι ανθρωπιστές». Αποφάσισαν σαν αυτές ζημιώνουν το έργο όχι τόσο θεωρητικά – αυτό δεν θα αποτελούσε ιδιαίτερο πρόβλημα – όσο αισθητικά, καθώς δείχνουν μια πρόθεση να περισταλεί η περιπλοκότητα του πραγματικού, ακριβώς τη στιγμή που η λογοτεχνία θα μπορούσε να την αναδείξει και να την εμπλουτίσει. Σε κάθε περίπτωση, η εκφραστική δύναμη του συγγραφέα φέρνει για μία ακόμη φορά στο προσκήνιο ερωτήματα που πρέπει να μας απασχολήσουν – ακόμα κι αν τελικά τους δώσουμε μια απάντηση λιγότερο σαρωτική από εκείνη του Αντράς.

Ζοζέφ Αντράς
ΈΤΣΙ ΤΟΥΣ ΚΑΝΟΥΜΕ ΠΟΛΕΜΟ

Μτφ. Γιώργος Καραμπέλας
Εκδόσεις του Εικοστού Πρώτου, σελ. 96
Τιμή 9,54 ευρώ